

Danderyds Kommun

Plan- och Exploateringsenheten

plan@danderyd.se

Föreningen Nora Torgs Framtid

Skrivelse angående Översiktsplan 2022, granskningsförslag, granskningshandling 2021-11-29, dnr KS 2019/0261

Föreningen Nora Torgs Framtid, FNTF, nedan Föreningen är en ideell förening med syfte att värna Nora Torg med omgivning, med mottot att Nora Torg ska fortsätta vara en del av Trädgårdsstaden, förstärkt av Noragårdstråket. Föreningen har funnits i 5 år. Se websidan www.noratorg.se

Inledningsvis hänvisar föreningen till det av årsmötet i oktober- 21 antagna yttrande vi lämnade över Samrådsförslaget över Översiktsplanen den 4 oktober 2021.

Föreningen ger i det följande sina synpunkter på granskningsförslaget och samrådsredogörelse som publicerats i december 2021.

Föreningen uppehåller sig vid slutsatser och förslag som har bäring på Nora Torgsområdet.

Rättelse- I sammanfattningen av inkomna yttranden över Samrådsförslaget 2021 05 03 har en av slutsatserna av Nora Torgs Framtids yttrande blivit fel. Ett väsentligt "inte" har fallit bort i kommunens skrivning. Samrådsredogörelsens slutsats sid 52, avsnitt 6 att Föreningen... anser vidare att någon ytterligare utveckling av Nora Torgs centrum behövs, men däremot en uppsnygning av befintlig centrumtomt med tillhörande parkering stomt skall ändras till... *och anser vidare att någon ytterligare utveckling av Nora Torg inte behövs, men däremot...*

Noragårdstråket som utvecklingsinriktning

Ur Granskningsförslaget: *Genom att utveckla Noragårdstråket skapas ett grönt, attraktivt och sammanhängande promenadstråk som knyter ihop Edsviken, Nora träsk och Nora torg i väster med området kring Danderyds kyrka och naturreservatet Ekebysjön i öster.*

Kommentar: Föreningen vill framhålla att det är mycket positivt att i planen uppmärksamma tillgångarna och sambanden i vår rika fysiska miljö. Det är inte bara den gröna utan också den kulturella miljön i Noragårdstråket som bidrar till hälsa och välmående.

Komplettera skrivningen med: I Noragårdstråket finns bl.a. Alhambra i Klingsta, Kvarnstugan och Smedjan i Kvarnparken med badet, sommartid uppskattad tillgång, Nora Herrgård med Stallet, tidigare Pingstkyrkan och Blanchegården samt gamla Brandstationen. Denna är en prototyp för 50-

talets brandstationer. Sist men inte minst har stråket två flerbostadshus i funktionalistisk arkitektur, ritade av Sixten Magnusson, välkänd arkitekt.

Nora Torg som utredningsområde

I granskningsförslaget uppges för Nora Torg:

Användning idag: Mindre lokalt centrum med bostäder, handel och service. Förslag på utveckling: Mindre centrumutveckling med service och mötesplatser samt komplettering med bostäder längs Noragårdsvägen som följer områdets karaktär. Området kan utvecklas parallellt med Noragårdsstråket.

Förslag på hänsyn för efterföljande planering: Komplettering av centrum och mötesplatser bör komplettera Mörby centrum. Natur- och kulturvärden i området ska värnas. Ny bebyggelse ska utformas så att de bidrar till att stärka gröna stråk.

I området föreligger översvämningsproblematik där dagvattenfrågan och påverkan på miljö kvalitetsnormer för vatten bör utredas. Lärkängens odlingsområde kan användas som reserverad skyfallsyta. Problematik gällande exempelvis buller, luft och partiklar kan föreligga då området ligger i nära anslutning till E18.

Föreningen finner det bisarrt att Nora Torg alltsedan Översiktsplan 2006 ska fortsätta att utredas (då det enligt den tidens ordval skulle utvecklas). Dessutom parallellt, enligt ett Kommunstyrelsens beslut 2014, detaljplaneläggas för utveckling av centrumfunktioner och bostäder. Man kan ifrågasätta hur mycket resurser kommunen ska plöja ned i området för att en enda, dvs. en av flera hundra, fastighetsägare i området vill göra om en 1000 kvm tomt avsedd för parkering knuten till fastigheten Köpmannen till något mera lönsamt.

Med den problematik som beskrivs i granskningsförslaget beträffande skyfall, buller samt luft och partiklar beroende på närheten till E18 är det inte seriöst att ha kvar området för utredning av handel, bostäder och centrumfunktioner. Granskningsförslaget motsäger sig självt i denna del.

Med de nya kunskaper och insikter som vunnits sedan 2006 är all ny bebyggelse i detaljplanområdet utefter Noragårdsvägen utesluten.

Granskningsförslaget

Kommentarer lämnas kapitelvis enligt granskningsförslagets indelning

Kap 3 Nuläge

3.2.2. Samhällsservice

Det uppges i nulägesbeskrivningen att i Danderyd finns ett bibliotek i varje kommunal del och att dessa är centralt lokaliserade

Kommentar: Föreningen noterar den underliggande bedömningen att V Danderyds centrum för bibliotekstjänster finns i Mörby C (Nora Torg har inget bibliotek). Följande bör föras in i granskningsplanen: För kommundelen Danderyd gäller att biblioteket i Mörby Centrum också utgör kommunals bibliotek.

Det uppges vidare råda viss överkapacitet av förskoleplatser i kommunen, enligt kommunens lokalförsörjningsplan från 2020.

Kommentar: För förskolor, som ska vara i barnfamiljernas närhet, gäller det att bryta ned befolknings- och platssituationen på kommundelar. För Noraområdet råder brist på förskoleplatser, exempelvis på Nora Herrgård. Föreningen förutsätter att den befolkningsprognos som aviserats bryts ned på relevanta planeringsenheter.

3.3.2. Gång - och cykeltrafik

Av det totala resandet i Danderyds kommun år 2018 uppges andelen cykelresor vara 11 procent. Enligt kommunens cykelplan från år 2014 är målet att öka andelen cykelresor till 15 procent av det totala resandet år 2024.

Kommentar: För detta cyklande krävs utrymme och separerade gång och cykelbanor. Dagens situation för fotgängare är helt galen, i synnerhet i de regionala cykelstråken. Vid Nora Torgs busshållplats inträffar alltför många tillbud p.g.a. trängsel och otydliga separeringsmarkeringar. Situationen är inte isolerad utan samma gäller t.ex. i Mörby C. Utrymme och separation utifrån fotgängarna måste uttryckligen anges i Översiktsplanen som ett säkerhetskrav gemensamt för alla lokalgator med cykeltrafik.

3.5. Natur - 3.5.1. Natur och biologisk mångfald Naturmiljöer

Kommentar: Avsnittet bör kompletteras med en skrivning om trädgårdsstadens kvaliteter och hur framsynta dess skapare var beträffande trädbevarande och plantering. De uppvuxna träden är estetiska och klimatmässiga tillgångar som numera alltför lättvindigt tas ned för exempelvis bilismen. Här måste kommunen föregå med gott exempel och föreskriva skydd för grönska och framför allt träd (som tar lång tid att växa upp). Detta gäller såväl befintliga trädrader, som utefter Noragårdsvägen, som vid eventuella exploateringar. Till den föreslagna skrivningen om trädgårdsstadens kvaliteter ska fogas ett krav på vård av den befintliga grönskan och anläggande av ny växtlighet vid ny- eller ombyggnation.

3.6.2.1. Skyfall och översvämningar

Ur granskningsförslaget: *klimatförändringarna medför ökade vattenflöden. Vid extrema skyfall bildas stora mängder dagvatten som inte alltid kan tas om hand i befintliga system för dagvattenhantering. Vattenmassorna kan laka ur både förorenningar och näringsämnen ur marken och föra dessa vidare till andra områden. Dessa risker kan bli större i framtiden på grund av klimatförändringarna när exempelvis ökade regnmängder utmanar befintliga vattensystem som är dimensionerade för andra flödesstorlekar. Ökade vattenflöden och översvämningar av markerna påverkar även risken för ras och skred samt innebär större risk för översvämning och bortspolning av vägar. I Danderyd finns flera områden som riskerar att översvämmas vid skyfall, **exempelvis i området runt Nora Torg.***

Kommentar: Det framstår mot ovanstående information desto mer besynnerligt att föreslå att utveckla /utreda Nora Torgsområdet för ytterligare centrumverksamhet mm. Tanken från ÖP2006 borde med ny kunskap om klimatförändringar och områdets känslighet ha avförts för länge sedan. I synnerhet skulle Kommunstyrelsen 2014 med denna ytterligare kunskap haft insikter nog för att inte uppdraga åt byggkontoret att planlägga Nora Torgsområdet för ytterligare bebyggelse; se plan Nora Torg, Danderyd 3.3 m.fl. Som föreningen framförde i samrådsyttrandet borde i stället områdets hårdgjorda ytor återställas till mera absorberande skikt, dvs avasfalteras.

Att sedan toppa detaljplaneuppdraget med att i Översiktsplanen 2022 föreslå Nora Torg som utredningsområde för centrumverksamhet, bostadsbebyggelse m.m. är ren och skär Tjat-arkitektur! Väl värd att notera i sammanhanget är en artikel i Svenska Dagbladet 2022-01-15 under rubrik Kultur: Förhållandena som beskrivs gäller Stockholms kommun men kan mycket väl jämföras med läget gällande ny bebyggelse vid Nora Torg. I artikeln redogörs för hur byggplaner, som mött kraftigt motstånd, dras tillbaka för att efter några år dyka upp igen. Staden verkar betrakta mindre grönområden som potentiell byggbar mark. Grönområden har positiv inverkan på människor. Det rör sig om naturvärden, biologisk mångfald, luftkvalitet. Något som vår kommun anger som värden att värna om. Då krävs att det även kommer till uttryck i planeringen av platser man avser bebygga.

Föreningen kräver att kommunledningen drar adekvata slutsatser av sina egna beskrivningar och utredningar och drar tillbaka förslaget om Nora Torg som utredningsområde.

3.7. Kulturmiljö

3.7.1. Kulturmiljöer i Danderyd

Ur granskningsförslaget: "Västra Danderyd är också ett villasamhälle av förortskaraktär med flera bebyggelsekärnor grundade på privata initiativ. Utbyggnaden av den tidigare lantbruksmarken i Västra Danderyd tog fart när tomtförsäljningen i Nora trädgårdsstad inleddes 1926. Västra Danderyd med Klingsta, Kevinge och Nora är den sist utbyggda kommundelen i Danderyd och innehåller bland annat representativ funktionalistisk arkitektur från 1930-talet".

Kommentar: Komplettera gärna med exempel på byggnader med kulturhistoriskt intresse i kommundelen bl.a. Alhambra, Kvarnstugan, Smedjan, Nora Herrgård med Stallet, Kvarnparken med bad sommartid, tidigare Pingstkyrkan och Blanchegården samt gamla Brandstationen. Denna är en prototyp för 50-talets brandstationer. Sist men inte minst har området två flerbostadshus i funktionalistisk arkitektur, ritade av Sixten Magnusson, välkänd arkitekt.

Kap 4. Översiktsplanens mål:

Huvuddelen av ny bebyggelse ska tillkomma i kollektivtrafiknära lägen och längs med E18-stråket. Här finns ett brett och blandat bostadsutbud i alla kommundelar för livets olika behov, skeden och situationer.

Kommentar: Det måste förtydligas vad kollektivtrafiknära lägen är. Några kriterier som kan antas gälla under viss tid borde kunna anges.

Nora Torgsområdet är redan idag ett utmärkt exempel på blandat bostadsutbud för livets olika skeenden; med villor, radhus, flerfamiljshus i olika upplåtelseformer, studentlägenheter och tills nyligen ett LSS-boende.

Det finns också, helt enligt trädgårdsstadens principer ett antal verksamheter: Kulturskola, Musikskola, Glasmästeri, Stolservice unik i sin tapetserarkompetens och med ett stort geografiskt omland, teknisk konsultverksamhet med internationella marknader, naprapat med regional bas, arkitektkontor, paketutlämning, cateringfirma med stort omland, m.fl. De här företagen är specialister som attraherar långväga kunder, "sällanköpskunder". Med andra ord Nora Torg är i enlighet med kommunens mål redan ett område med mycket stor blandning av boende- och

verksamhetsformer. Se illustration sid 123, bild av Erik Somnäs 2020. Det är viktigt att ta vara på den kreativa miljö som Nora Torg med omgivning utgör.

Kap 5. Utvecklingsinriktning

5.2 Utvecklingsinriktning – Grön och hälsosam livsmiljö för alla

Ur Granskningsförslaget: Genom att utveckla Noragårdsstråket skapas ett grönt, attraktivt och sammanhängande promenadstråk som knyter ihop Edsviken, Nora träsk och Nora torg i väster med området kring Danderyds kyrka och naturreservatet Ekebyjön i öster.

Kommentar: Föreningen vill framhålla att det är mycket positivt att i planen uppmärksamma tillgångarna och sambanden i vår rika fysiska miljö. Det är inte bara den gröna utan också den kulturella miljön i Noragårdsstråket som bidrar till hälsa och välmående, se tidigare kommentar i sammanfattning och nulägesbeskrivning. (Repetition är all kunskaps moder): Komplettera således skrivningen med: I Noragårdstråket finns bl.a. Alhambra i Klingsta, Kvarnstugan och Smedjan i Kvarnparken med Kvarnparksbadet, Nora Herrgård med Stallet, tidigare Pingstkyrkan och Blanchegården samt gamla Brandstationen. Denna är en prototyp för 50-talets brandstationer. Sist men inte minst har stråket två flerbostadshus i funktionalistisk arkitektur, ritade av Sixten Magnusson, välkänd arkitekt.

5.4. Utvecklingsinriktning –Trygga och inbjudande utemiljöer och mötesplatser

Ur Granskningsförslaget: *Kommunens fyra kommundelscentra (Djurholms torg, Enebytor, Mörby centrum och Stocksunds torg) föreslås ges möjlighet att utvecklas och kompletteras vad gäller både utemiljö och servicetbud samt vid behov även bebyggelse.*

Kommentar: Föreningen noterar att Nora Torg är borta som kommundelscentrum med de funktioner som kopplas till de övriga kommundelscentra.

Forts Granskningsförslaget: *Övriga kommundelscentran (Stocksunds torg, Djurholms torg och Enebytor) utvecklas som mindre knutpunkter för samhällsservice med exempelvis butiker, bibliotek, vårdcentraler, caféer, restauranger med mera. För andra mindre centran i kommunen som exempelvis **Nora torg** och Sätra äng utvecklas dessa varsamt gällande exempelvis mötesplatser och service som kompletterar större kringliggande kommundelscentran.*

Kommentar: Nora Torg kan inte utvecklas ytterligare som centrum - ens varsamt. Med ett Mörby C som kämpar för sin överlevnad dag för dag kan inte en centrumutveckling några minuter därifrån försvaras. Den centrumstruktur-PM som Villaägareföreningen tagit fram och Föreningen ställt sig bakom bör tas som utgångspunkt för utvecklingen av den fortsatta service- och centrumstrukturen i kommunen. Vi i Föreningen ställer oss gärna tillförogande i ett sådant arbete där erfarenheterna från vårt område kan vara ett inspel.

Kap 6. Mark- och vattenanvändning

6.1.1. Utredningsområden

Inledningsvis vill Föreningen påpeka att det i Samrådsredogörelsen framkommer att ett utredningsområde Skyfall har definierats. I Granskningsförslagets karta sid 126 har vardera ett område Skyfall, nr 11 lagts överlappande med Nora Torg, nr 10. Om ett utredningsområde Skyfall kommer att kvarstå ska Nora Torg inkluderas i detta.

Utredningsområde 10 Nora Torg

Ur Granskningsförslaget Nora Torg: Användning idag: Mindre lokalt centrum med bostäder, handel och service. Förslag på utveckling: Mindre centrumutveckling med service och mötesplatser samt komplettering med bostäder längs Noragårdsvägen som följer områdets karaktär. Området kan utvecklas parallellt med Noragårdsstråket.

Förslag på hänsyn för efterföljande planering: Komplettering av centrum och mötesplatser bör komplettera Mörby centrum. Natur- och kulturvärden i området ska värnas. Ny bebyggelse ska utformas så att de bidrar till att stärka gröna stråk.

I området föreligger översvämningsproblematik där dagvattenfrågan och påverkan på miljökvalitetsnormer för vatten bör utredas. Lärkängens odlingsområde kan användas som reserverad skyfallsyta. Problematik gällande exempelvis buller, luft och partiklar kan föreligga då området ligger i nära anslutning till E18.

Kommentar: I synnerhet det sista stycket är läsvärt.

Det är helt orimligt att Nora Torg ska fortsätta utredas. Redan i Översiktsplanen 2006 beslutades att Nora Torgs skulle utvecklas som centrum. 2012 inkommer från byggherren ett förslag med omfattande bebyggelse. 2014 beslutar Kommunstyrelsen att en detaljplan ska tas fram för utveckling av centrumfunktioner och bebyggelse. 2016-17 genomförs ett samråd över framtaget förslag. Efter detta står det klart att ett genomförande kräver flyttning av Noragårdsvägen, underjordiska garage mm, allt lika oönskat och ogenomförbart. Den fem år gamla planen har blivit en spökplan. Med den problematik som beskrivs i granskningsförslaget beträffande skyfall, buller samt luft och partiklar beroende på närheten till E18 är det inte seriöst att ha kvar området för utredning av handel, bostäder och centrumfunktioner. Granskningsförslaget motsäger sig själv i denna del.

Idén om att Nora Torg som centrum ska utvecklas parallellt med Noragårdsstråket är också en motsägelse sett utifrån de ytor som står till förfogande för att utveckla ett grönt, attraktivt och sammanhängande promenadstråk.

Ytterligare motsättning finns i beskrivningen av hur ny bebyggelse ska utformas: "Ny bebyggelse ska utformas så att de bidrar till att stärka gröna stråk." Den enda möjligheten att tillföra ny bebyggelse är efter Noragårdsvägens i trafiknära läge – kant i kant med vägen. Detta åstadkommer ett oönskat avbrott i naturvärden och kulturarvet. Det finns nu ingen så trafiknära bebyggelse efter Noragårdsvägen (utom Garden). Det är därför uteslutet att ny bebyggelse, som saknar motsvarighet i omgivningen, kan bidra positivt. Det blir även ett visuellt oönskat avbrott i förhållande till omgivningen. I åtanke måste finnas avsättning av plats för parkering av bilar utan en sådan möjlighet finns inget intresse för mötesplatser och serviceutbud. För närvarande är det stor omsättning av bilar på parkeringen på torget och parkeringen längs Noragårdsvägen är ofta fullbelagd.

Se också kommentar till Utvecklingsinriktning 5.4 Trygga och inbjudande utemiljöer och mötesplatser (rörande små lokala centra)

Transparens beträffande val av utredningsområden

Eftersom miljökonsekvensbeskrivningens rekommendation om vissa redovisningar, se sid 56, inte hör sammats påminner vi om vikten av att tydliggöra vilken betydelse riskfaktorerna haft i val av lokalisering av utredningsområden. Föreningen efterlyser därför tydliga och transparenta motiv till

varför utredningsområden lokaliserats till platser trots att där finns identifierade risker. Detta gäller förstås Nora Torg i synnerhet.

Samrådsredogörelsen

Från Samrådsredogörelsen noteras att ändringar av kriterierna för utredningsområden har gjorts och att ett utredningsområde, nämligen *för Skyfallshantering*, har lagts som ett raster, över kommunen.

Till markanvändningskartan kommer ett skikt med ytor för skyfallshantering att ingå. Till följd av detta har utredningsområde 6 (Gränsgärdet – Stockhagen med omnejd) utgått då denna yta reserveras för skyfallshantering.

Föreningen hävdar att motsvarande förhållande råder för det föreslagna utredningsområdet Nora Torg. Granskningsförslaget med symboliska ringar för läge och ungefärlig utbredning av såväl utredningsområde Nora Torg som område för skyfallshantering pekar på konflikten mellan de olika slagen av utredningsområden, **se s. 126 där Skyfall och Nora Torg har överlappande lokalisering.**

Föreningen hävdar, som tidigare att förslaget om Nora Torg som utredningsområde ska utgå. Om ett utredningsområde för Skyfallshantering skall prioriteras, skall Nora Torg inkluderas i detta.

I Samrådsredogörelsen inhämtas vidare att Länsstyrelsen under rubriken Formalia påpekar, att inaktuella planer ska tas bort ur ÖP:s nollalternativ. Påpekandet görs angående det nollalternativ som kommunen formulerat (enligt Hållbarhetsbedömningen - Miljökonsekvensbeskrivningen)

Föreningen yrkar med hänvisning till Länsstyrelsens påpekande att detaljplaneförslaget Nora Torg Danderyd 3:3 stryks ur nollalternativet eftersom inget skett med förslaget sedan 2016. Vi ska inte ha några spökplaner i kommunen, ens i nollalternativet.

Föreningen Nora Torgs Framtid yrkar bestämt på att Nora Torg definitivt stryks som utredningsområde enligt ovan redovisade argument. **Föreningen yrkar också bestämt** på att spökplanen Nora Torg, Danderyd 3.3 m.fl. lyfts ur kommunens plankatalog. Noragårdsstråket skulle i sina centrala delar helt raseras av såväl fortsatt arbete med spökplanen som fortsatt utredning. Man kan inte både ha kakan och äta den. Hur många värdeord som än staplas på varandra. **Föreningen yrkar lika bestämt** på att kommunen snabbt satsar på Utvecklingsinriktningen Noragårdstråket. Vi är redo!

Danderyd den 10 februari 2022

Styrelse: Myrna Smitt, ordförande, Hans Iwan Bratt, Karin Bergendal, Oscar Dahlman, Birgitta Frisell, Jens Isaksson, Charlotte Lindeen, Björn Lundberg och Torgny Svenberg